

Nr 241.

Av herr Sjölander, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om bedrivande av kooperativt jordbruk m. m.

Skall en näringsgren framgångsrikt bedrivas och kunna fylla sin samhällseliga uppgift, måste alla dess utövare från den störste till den minste hava ett verkligt levande intresse för densamma. Den främsta drivkraften i ett arbete bör i första rummet vara entusiasmen och kärleken till livsuppgiften. Hos varje individ finnes säkerligen mer eller mindre förborgad en känsla av att vilja utföra något gagnande i livet, något bestående, som både omgivning och eftervärld kunna ha nytta utav. Han vill göra en insats i livet, som det heter. I mannaålderns kraftdagar göra dessa mänsklighetens bästa känslor och egenskaper sig starkt gällande. Hos många individer finnes en inre skaparkraft, som fordrar mera av livet, fordrar större medansvar i samhällsutvecklingen. Men ofta förkvävas i det nuvarande samhället dessa inre och värdefulla egenskaper. De komma sällan till sin rätt.

Kroppsarbetaren, löntagaren, ställes i de flesta fall utanför ett företags inre skötsel, han blir icke den medintressent, han borde vara. Hans intressesfär blir starkt begränsad och inskränker sig i de flesta fall till enbart daglönen.

Att ett dylikt förhållande ingalunda är lyckligt, torde vara lätt att inse. Varje arbetare måste göras till verklig medintressent i respektive företag. I dylikt fall skulle många nu svårlösliga sociala spörsmål lösas av sig själva. Arbetsglädje och en starkare medborgaranda skulle skapas och motsättningarna i vårt samhälle mildras. Detta är nödvändigt för en lugnare och fredligare utveckling av vårt lands ekonomiska intressen.

Odisputabelt är, att jordbruket är ett dylikt område, där medintresset hos de lönearbetande lagren måste väckas, odlas och stärkas.

Jordbruksarbetet skiljer sig väsentligt från övrigt arbete. Växter och djur äro levande varelser, som behöva den varmaste omvårdnad av modernäringsens utövare.

Jordbruksarbetet är betydligt ömtåligare men mycket mera intressant

över huvud taget än övrigt kroppsarbete. Det ligger en djup sanning i det gamla ordspråket: "Husbondens öga gör hästen fet".

Vårt svenska jordbruk kan icke nå upp på det höga plan i svenskt näringsliv, som önskvärt vore, om icke ett levande medintresse väckes hos alla jordbruksarbetande lager.

Huru väcka detta levande medintresse?

Man talar om industriell demokrati. Varför då icke samtidigt tala om verklig *jordbruksdemokrati*?

Jordbruksdemokratien skulle innebära, att jordbruksarbetarna i regel ingingo som medintressenter i jordbruksföretagen.

Vid de mindre jordbruken är i de flesta fall brukaren av jorden, den kroppsarbetande småbrukaren, ensam intressent i sitt lilla företag. Därför har den tanken uppstått hos mången, att all jord bör styckas i mindre lotter för att därmed göra hela den jordbruksarbetande befolkningen till självägande småbrukare. Detta är egnahemsrörelsens mål. Det är dock ganska tvivelaktigt, huruvida det vore lyckligt för jordbruket i dess helhet och den viktiga uppgift, det har att fylla i svenskt näringsliv, om jorden styckades enbart i mindre brukningslotter. Erfarenheterna giva dock vid handen, att ett större välskött jordbruks produktionsförmåga är väsentligt överlägsen det låt vara även synnerligen välskötta mindre jordbruket. Produktionspriset för en viss kvantitet av en vara ställer sig ävenledes högre för det mindre jordbruket än för det större. Ett känt faktum är, att egnahemsbrukarens arbetsdag är betydligt längre än andra yrkesidkares utan att skänka honom en skäligen timplenning. Det större jordbrukets styrka ligger förnämligast däri, att den maskinella kraften kan i allt mera utnyttjas.

Den maskinella kraften spelar nu en så utomordentlig roll även för jordbruket, att den vid vissa jordreformer bör bliva en utslagsgivande faktor. En lantarbetare, som blivit van vid de tidsenliga, arbetsbesparande och framför allt arbetslättande jordbruksmaskinerna, skulle känna sig ganska illa till freds, om han nödgades återgå till mer eller mindre primitiva brukningsmetoder. Ur ren samhällsekonomisk synpunkt ligger i statens intresse ökad produktionsförmåga och minsta möjliga produktionskostnad. Ju mera den maskinella kraften kan användas vid alla företag, desto lättare och behagligare blir arbetet för dem, som skola utföra detsamma.

Framtidens lösen kommer också säkerligen bliva, att sammanföra så många smålotter, som låter sig göra, till en brukningsenhet. Med detta äro redan lantarbetarna på storgodsen på det klara.

Men huru göra lantarbetarna vid ett storbruk till medintressenter vid företaget?

Frågan har varit uppe till diskussion i lantarbetarkretsar. Olika vägar kunna tänkas.

På enstaka håll har framkommit förslag från godsägarnas sida att tilldela arbetarna en viss procent av avkastningsresultatet, sedan godsägaren erhållit skälig ränta på egendomens och inventariernas kapitalvärde. En dylik linje har, så vitt känt är, alltid förkastats av lantarbetarna, emedan man befarat, att arbetsgivaren fordrat ränta på ett kapital, som han i verkligheten aldrig nedlagt, utan som endast tillkommit som en produkt av kristiden. Lantarbetaren har heller ingen lust att förränta kristidens vansinniga spekulationspriser å somliga egendomar.

Den enda framkomliga vägen ha lantarbetarna själva funnit vara *kooperativ jordbruksdrift*.

Visserligen förutsätter kooperativ jordbruksdrift synnerligen solida egenskaper hos medlemmarna i ett dylikt företag, framför allt solidaritet. Fackföreningsrörelsen har mer och mer lärt arbetareklasserna ett enigare uppträdande, att mera vara varandra till inbördes hjälp och bistånd. Den kooperativa rörelsen har hitintills i detta hänseende varit en god fostrare. Man får väl också hoppas, att kooperativ jordbruksdrift skulle så småningom hos den enskilde fostra fram de egenskaper, som utgöra en del av förutsättningarna för att dylikt företag skall lyckas. Helt säkert har den kooperativa jordbruksdriften framtiden för sig.

Men lantarbetarna höra i regel till de sämst lottade i ekonomiskt hänseende.

Därför måste *staten ekonomiskt bidra och hjälpa* den kooperativa jordbruksdriften på fötter. Modernäringen är vårt samhälles grundval. Staten har därför stora plikter mot densamma. Det måste ovillkorligen ligga i statens intresse tillse, att jordbruksnäringen utövas under betryggande former, och att dess utövare besjålas av den rätta andan inför sin uppgift, besjålas av den sanna entusiasmen, och att arbetet värdesättes.

Men den kooperativa jordbruksdriften har icke blott en ekonomisk sida, lika viktig är frågan om *åtkomsten av jord*.

Då en rörelse uppstår, söker ofta, för att icke säga nästan alltid, privat företagareanda att slå mynt av densamma. Så har på det hela taget skett med egnahemsrörelsen. Därmed äventyras det ideella i rörelsen, och andan och meningen med rörelsen kommer icke till sin rätt, och, då rörelsen, som här är fallet, har ekonomisk karaktär, undergräves dess bärkraft.

Vid kooperativ jordbruksdrift är statens förnämsta uppgift att söka underlätta åtkomsten av jord för rörelsen på förmånligaste villkor.

Staten har själv mark i sin ägo, som bör upplåtas för kooperativ jordbruksdrift.

I enskild ägo befinnas oerhörda vidder av jord, som borde återföras till samhället och tillföras den kooperativa jordbruksdriften. Mången enskild jordägare har nämligen för längesedan förverkat rätten att inneha jord av flera kända orsaker. Ofrånkomligt är, att mycket måste göras från statens sida att återföra till jordbruket en intresserad arbetarskara, som får utföra sitt arbete under bästa möjliga betingelser.

Motståndarna till den kooperativa jordbruksdriften komma säkerligen att hopkonstruera en massa olägenheter och svårigheter med dylik jordbruksdrift, men det vore synnerligen oklokt, om staten icke skulle ägna ett uppslag det berättigade intresse och stöd, som det ändock förtjänar. Kooperationen har på andra områden börjat slå sig igenom. Då lantarbetarna själva önska pröva kooperativt jordbruk, är tiden mogen för försök i den riktningen, och staten bör stödjande ingripa till deras förmån.

Genom att bedriva storbruket kooperativt skulle lönestrider m. m. undvikas. Redan nu kan med säkerhet fastslås, att lantarbetarna aldrig komma att åtnöja sig med den förutvarande låga avlöningen. Försök att sänka lantarbetarnas nuvarande levnadsstandard skulle endast medföra, att vid första bästa tillfälle jordbruket avfolkades. Både önskligt och gagneligt vore för vårt samhälle, att många och svåra lantarbetarespörsmål kunde få en naturlig och av lantarbetarna själva önskad lösning.

Med anledning av vad här ovan är anfört, får undertecknad vördsamt anhålla,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning av möjligheten för kooperativt jordbruks bedrivande i vårt land och i vad mån staten ekonomiskt bör bidra och även underlätta åtkomsten av jord till för jordbrukets bärkraft rimliga priser, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 31 januari 1921.

Oscar E. Sjölander.